

8. Якуб М. Мертві моделі. Київ : Смолоскип, 2019. 240 с.

Ніколаєва Сніжанна,

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Марія Наливайко,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

ОНІМИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА

Літературна ономастика є одним із актуальних напрямів лінгвістики, виступаючи ключовою складовою теорії тексту та лінгвостилістики. Мовознавці активно розвивають загальну теорію онімів, розширюючи обсяг ономастичних досліджень і формуючи літературну поетонімію. Зацікавлення лінгвістів власними назвами у структурі художнього тексту постійно зростає, що підтверджується великою кількістю наукових робіт. Стилiстичні функції онімів у художній літературі досліджували такі вчені, як Ю. Карпенко, А. Критенко, М. Рудяков, І. Коновал, С. Бук, Н. Мельник та інші. Вони досліджували співвідношення онімів у художньому тексті та реальному світі, системність поетичної ономастики та її роль у художньому тексті. Зокрема, в україністиці проведено значну кількість досліджень, що присвячені аналізу онімів у творах таких визначних українських письменників, як Олександр Довженко [4], Іван Франко [2], Ліна Костенко [5] та інші.

Постановка проблеми. Необхідність наукової праці обумовлена потребою ретельного аналізу онімів у творчості українських авторів для встановлення лінгвістичних особливостей письменницького стилю та висвітлення проблеми функціонування всього спектру онімів та їх систематизації. Дослідження включає аналіз стилістичних особливостей онімів, їхніх символічних значень, а також їхньої ролі у відображенні індивідуального погляду письменника на світ. Такий підхід дозволяє глибше

розкрити специфіку творчого стилю Юрія Андруховича та його взаємодію з літературним та культурним контекстом.

Джерельною базою дослідження слугувала книга «Лексикон інтимних міст» Юрія Андруховича.

Загальновідомо, що основа дослідження онімів полягає насамперед у встановленні певної класифікації для їхнього подальшого опису. Вітчизняні ономасти зазвичай використовують узгоджену класифікацію, що залежить від типу об'єктів, які позначаються тими чи іншими онімами. Так, наприклад, антропоніміка займається іменами людей, а топоніміка — назвами міст [6, с. 171].

Дослідження онімів в художньому дискурсі Юрія Андруховича є спробою проаналізувати роль та значення як онімів у творчості письменника через призму його найбільшого твору «Лексикон інтимних міст».

Важливість дослідження полягає в тому, оніми не лише відображають просторові характеристики міст, а й мають глибоке символічне значення, що стосується емоційних, культурних та історичних аспектів авторської інтимності з кожним місцем. Вони є важливими компонентами мовного образу, які впливають на сприйняття та розуміння тексту.

Цікаво, як у творчості Ю. Андруховича узагальнений образ міста і його конкретні модифікації відтворюються через непередбачені згадки, як от за думкою М. Рябчука, одного з перших, що рецензував дебютну збірку віршів «Небо і площі» (1985), підкреслив, що письменник майстерно зображує урбаністичний мікрокосм сучасного міста, викликаючи водночас ностальгію за минулим [7, с. 332].

Головний персонаж досліджуваного твору – сам автор, який ділиться з читачем своїми особистими спогадами, емоціями та враженнями від мандрівок у ці міста. У вступі до книги, Андрухович зазначає: *«Автор настільки заплутався у переходах між реальним та вигаданим, що про всяк випадок оголошує витвором власної уяви всіх дійових осіб, а також усі історії, ситуації та, зрештою, й міста цієї книжки»* [1, с. 1].

Його подорожі стають не лише фізичними подіями, а й ментальними відкриттями, що збагачують його внутрішній світ та впливають на його художнє бачення світу, яким він ділиться з читачем у своїй умовній енциклопедії міст.

. Кожна географічна назва, кожен топонім стає для автора ключем до розуміння власного «я», символізуючи певні етапи його життя, досвіду та емоційних переживань. Топоніми у творі виконують не лише номінативну функцію, а й зачасту слугують для передачі асоціацій та сприйняття країн на основі їхньої політичної орієнтації: *«До речі, який колір України на сучасних політичних мапах? З радянських запам'яталось, що еСеСеСеР був насичено-рожевий, Польща якась чи не салатова, Китай, зрозуміла справа, жовтий, його подруга Румунія теж, але через кукурудзу і мамалігу. Добра стара зелена Англія була зелена, НДР — світло-, а ФРН — темно-коричнева (і кажи після цього, що географія нічого спільного з пропагандою мати не може!)»* [1, с.1]. Кожен згаданий топонім асоціюється з певним кольором, що є метафорою для передачі політичних реалій часу.

Через це співвідношення між автором і місцем, між його внутрішнім світом і зовнішнім оточенням, топоніми стають засобом створення просторової атмосфери, і мовним символом, що відкриває нові шари значень та інтерпретацій для читача.

Проаналізувавши перші розділи, присвячені містам Алупка, Антверпен, Аугсбург та Афіни, можна одразу простежити велике нагромадження топонімів, що не дивно, враховуючи тематику книги. Проте, цікавішим є саме різновиди топонімів та їхнє функційне навантаження. Окрему групу в романах становлять ойконіми, з вибраних топонімів налічуємо близько 65 – тобто назв міст[3, с. 270], а також 19 хоронімів – назви територій, які визначають певну адміністративно-територіальну одиницю, таку як область, район, край, або іншу подібну адміністративну одиницю [3, с. 270], 11 гідронімів – на позначення водойм [3, с. 270], 4 маркотоніми(назви великих незаселених

об'єктів [3, с. 271]), 1 оронім(назви форм рельєфу [3, с. 271]) і 1 дромонім (назви шляхів сполучення[3, с. 271]).

Розглянемо декілька прикладів, як саме ці топоніми реалізуються в тексті. *«Отже, ми збігли з пагорбів Колонакі, ми йшли, ми сунули і хотіли до моря чи до Парфенону чи ще кудись, але при цьому все запитували зустрічних do you happen to know where is American embassy»*[1, с. 6] – налічуємо в реченні використання двох топонімів *Колонакі* та *Парфенону*. Їх згадування додає тексту автентичності та реалізму, переносячи читача у конкретні місця та часи. Розглянуті топоніми, мають важливе культурно-історичне значення для Афін, що робить їх використання у тексті відмітним. Це допомагає змалювати образи, надаючи їм конкретності та глибини.

Окрім використання ойконімів, автор вводить текст інші види онімів, чим конкретизує атмосферу певного місця, підкреслює релігійний аспект і духовну складову, доповнюючи текст згадкою про важливі історичні або культурні події. Як от можемо побачити з уривку про Алупку, автор використовує ороніми: *«По-перше, двогодинна подорож катером з Гурзуфа: Південний берег, усі його скелі, ластівчині гнізда, гірські пасма, Ай-Петрі»*[1, с. 6], ергонім: *«Пам'ятаю, що потім, у Франіку, ми ходили до кінотеатру «Космос», де все це показували»*[1, с. 6], або ж теоніми *«По-четверте, тітка-екскурсовод серйозно заявила, що «немає Бога, крім Аллаха»* [1, с. 4]

Не менш цікавим є аналіз антропонімів, які доповнюють екзотичність згаданих міст, та культурні особливості відвіданих місцин. Варто зазначити, що Юрій Андрухович мало надає уваги дійовим персонажам. Зазвичай їхні імена – це єдина характеристика, яку надає про них автор, його головними героями, здебільшого, виступають самі міста, та характерні географічні назви, які дозволяють повністю відчутти атмосферу та реалізм місцин. У Аугсбургу з'являється новий персонаж Аза: *«На вихідні до мене з Мюнхена приїздила б Аза і ми б виходили прогулятися поза мурами нашого поселення»*[1, с. 4]. Цей персонаж доповнює атмосферу Аугсбургу своєю присутністю та можливими асоціаціями, які виникають від цього імені. За однією з версій, ім'я Аза із

староєврейської означає «тверда», «впевнена». За іншою версією, ім'я Аза з арабської мови перекладається як «розрада»[8]. Якщо розглядати ім'я «Аза» за походженням, пов'язаною з арабською мовою і перекладом як «розрада», це викликає асоціації з веселощами або натхненням, що додає певного елементу життєрадісності чи оптимізму до атмосфери міста.

Антропоніми вживаються у творі не лише для номінування персонажів, а також для підсилення асоціативного мислення. Наприклад: *«Отже, та вуличка. І вся вона була страшенно химерною — так, ніби насправді її вигадав Бруно Шульц. На якусь мить Антверпен видався мені Дрогобичем — звісно, дещо чистішим»* [1, с. 5]. Використання антропоніма *Бруно Шульц* в даному уривку обґрунтовується тим, що цей письменник відомий своєю фантастичною та містичною літературою, що в свою чергу додає химерності та магічності контексті опису вулички, а також змістовності наступному порівнянню міста з топонімом *Дрогобич*, оскільки сам Бруно Шульц народився та навчався у даному місті. Таке згадування може також розширити культурний контекст для читача, підкреслюючи інтелектуальну складову тексту. Багатство художнього мовлення Андруховича у цьому випадку можна охарактеризувати звичним порівнянням, якщо ми заберемо використання антропонімної лексики з даного уривку: *«Отже, та вуличка. І вся вона була страшенно химерною. На якусь мить Антверпен видався мені Дрогобичем — звісно, дещо чистішим»*. По своїй суті це не змінює змісту тексту, але забирає момент його різноманітності та асоціативної навантаженості. Звісно, Андрухович характерний своїм літературним пафосом та різносторонньою обізнаністю, що додає його постмодерним текстам авторського ідеостилю. Його онімна лексика – унікальний код письменника. Іноді для аналізу змістовного сенсу використання онімів, буде важко обійтись без залучення Google чи словників для повноцінного їх розуміння.

Висновки. Онімна лексика у творчості Юрія Андруховича відіграє ключову роль у створенні художнього світу та поглибленні реалізму. Використання антропонімів, топонімів, теонімів та еронімів сприяє

формуванню унікального художнього простору, насиченого культурними та історичними асоціаціями.

Аналіз онімної лексики підкреслює те, що кожне ім'я, кожне місце та кожний термін має своє значення й впливає на сприйняття твору читачем. Вони допомагають змалювати глибокі психологічні взаємозв'язки, створювати аутентичну атмосферу та розкривати теми та мотиви твору.

Застосування онімної лексики також поглиблює символіку та метафоричність твору, дозволяючи читачеві отримати нові шари розуміння і тлумачення. Вона відкриває нові перспективи для аналізу тексту та сприяє розширенню культурного контексту для читача.

Список використаної літератури

1. Андрухович Ю. Лексикон інтимних міст. URL: <https://readukrainianbooks.com/2719-leksikon-intimnih-mist-dovilnij-posibnik-z-geopoetiki-ta-kosmopolitiki-jurij-igorovich-andruhovich.html>
2. Бук С. Н. Онімний простір роману Івана Франка «Перехресні стежки». Інститут української мови НАН України, 2012. Вип. 4. С. 68 – 75.
3. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. с. 270. URL: <https://core.ac.uk/reader/38360088>
4. Коновал І. І. Емотивно-оцінні виміри онімного простору в мовотворчості Олександра Довженка. URL: <https://core.ac.uk/reader/354855100>
5. Мельник М. Р. Антропонімія збірки «Неповторність» Ліни Костенко. Кримський науковий центр НАН України і МОН України, 2004. С. 70 – 73.
6. Титаренко А. А. Місце урбанонімів у загальній класифікації онімів. Філологічні студії: Наук. вісник Криворізького нац. ун-ту. Кривий Ріг, 2013. Вип. 9. Ч. 2. С. 171–185.
7. Хомеча Н. А. Топос міста у творчості Ю. Андруховича. URL: <https://core.ac.uk/reader/38345802>

8. 2 грудня: іменини, походження, значення і характер імен. URL: <https://tsn.ua/tsikavinki/2-grudnya-imenini-pohodzhennya-znachennya-i-harakter-imen-1678564.html>

Катерина Ідзі,

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук,
доцент Ірина Нестайко,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ОПТИМАЛЬНИЙ ВИБІР МЕТОДІВ ТА ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА ЧЕСЬКОЇ МОВ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)

У сучасному світі зростає значення мовної компетенції як ключового фактора для успіху у різних сферах життя. Оволодіння декількома мовами відкриває нові можливості для міжкультурного спілкування, освіти та кар'єрного зростання. У цьому контексті вивчення методів навчання української, польської та чеської мов стає актуальною проблемою для сучасної освіти.

Порівняльний аналіз методів навчання відображає не лише різноманітність підходів, а й вибір оптимального шляху для ефективного засвоєння мов. Оскільки кожна мова має свою структуру, граматику та лексичний арсенал, важливо визначити способи, які найбільш ефективно підходять для їх навчання. Вивчення досвіду у навчанні української, польської та чеської мов відкриває можливості для вдосконалення методичних підходів та розробки оптимальних стратегій для максимального засвоєння цих мов українськими студентами [6].